

Sygn. akt I ACa 23/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta (spr.) SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Justyna Wnuk

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. G. i K. R.

przeciwko (...)Spółce Akcyjnej w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 29 października 2012 r., sygn. akt I C 924/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od powodów na rzecz pozwanego 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 23/13

UZASADNIENIE

Powodowie P. G. i K. R. pozwem z dnia 7 grudnia 2011r. wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego (...) SA w K. kwoty 101 000zł z odsetkami w wysokości 24% rocznie od dnia 18 czerwca 2002r. oraz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu swego żądania powodowie podali, że ich ojciec R. G. w dniu 4 czerwca 2002r. założył w pozwanym banku lokatę między innymi na kwotę 101.000zł, która miała być oprocentowana w wysokości 24% rocznie. W krótkim czasie po złożeniu wniosku o wypłatę środków został na dwa lata aresztowany i pieniędzy nie wybrał. Pozwany w piśmie z dnia 6 stycznia 2010r. przyznał, że konto nie było prawidłowo obsługiwane. Lokata nie została ojcu powodów zwrócona, a jego reklamacja nie została załatwiona. R.

G. zmarł dnia 25 czerwca 2010r., a powodowie po 1/2 części są jego ustawowymi spadkobiercami z dobrodziejstwem inwentarza.

Pozwany (...) SA w K. w odpowiedzi na pozew z dnia 14 lutego 2012r. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz od powodów kosztów procesu.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia powodów. Wskazał, że ojciec powodów jeszcze przed aresztowaniem, w trakcie trwania umowy rachunku bankowego domagał się wypłaty zgromadzonych na koncie środków. Tak, więc termin przedawnienia winien biec od dnia złożenia tego żądania, a najpóźniej od dnia 19 kwietnia 2006r., w którym pozwany wypowiedział ojcu powodów umowę rachunku bankowego. Przedawnienie nastąpiło zatem z dniem 19 kwietnia 2008r.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

R. G. ojciec powodów od dnia 15 czerwca 1995r. prowadził działalność gospodarczą Zakład (...) w S.. W ramach tej działalności, dnia 4 czerwca 2002r. zawarł z pozwanym (...) SA oddział w S. umowę rachunku bieżącego (...) dla małych firm - nr (...). Do rachunku tego nie ustanowił pełnomocnika. W tym okresie posiadał już rachunek bankowy w (...) SA oddział w S.. R. G. na ten nowo założony w pozwanym banku rachunek dokonał trzech wpłat:

10 czerwca 2002r. – 100.000zł (wpłata własna);

18 czerwca 2002r. – 101.000zł (zasilenie konta);

16 sierpnia 2002r. – 140.000zł (zasilenie konta)

W okresie od 21 czerwca 2002r. do 2 września 2002r. z rachunku tego dokonano pięciu wypłat przelewem:

21 czerwca 2002r. – 200.000zł;

22 sierpnia 2002r. – 31.500zł;

22 sierpnia 2002r. – 38.400zł;

30 sierpnia 2002r. – 37.000zł;

2 września 2002r. – 28.300zł,

w sumie na kwotę 335.200zł

Dnia 19 grudnia 2002r. ojciec powodów zgłosił pozwanemu reklamację dotyczącą wypłaty z jego konta firmowego kwoty 334.472,98zł. Negował w niej wszystkie transakcje obciążeniowe na jego rachunku i domagał się zwrotu kwot przez niego wpłaconych. W związku z prowadzonym w tym okresie przez Prokuraturę Apelacyjną w K. postępowaniem syg. akt (...) w sprawie prawdopodobieństwa działania w oddziale banku w S. zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się praniem brudnych pieniędzy, pozwany o reklamacji R. G. zawiadomił tę Prokuraturę. W obrót pieniędzmi pochodzącymi z przestępstwa za pośrednictwem pozwanego banku oddział w S. było zamieszanych wiele osób, w tym jego pracowników. Przeciwko nim toczy się szereg postępowań karnych. Ojciec powodów w związku z tą sprawą był przez dwa lata aresztowany jako podejrzany o współudział w przestępstwie. W toku prowadzonych postępowań karnych do wypłat z rachunku R. G. (poprzez wytworzenie jego podpisu na przelewach) przyznała się E. B. oskarżona w sprawie Sądu Okręgowego w K. syg. akt XXI K 190/11. Rachunek ojca powodów w pozwanym banku został zamknięty dnia 19 kwietnia 2006r., bo jego obsługa nie była prawidłowa. Pozwany z podjęciem decyzji w sprawie jego reklamacji wstrzymał się do czasu zakończenia toczących się postępowań karnych.

R. G. zmarł dnia 25 czerwca 2010r. Dnia 28 czerwca 2010r. jego pełnomocnik wniósł do tut. Sądu pozew przeciwko (...) SA w K. o zapłatę kwoty 101.000zł z odsetkami w wysokości 24% rocznie od dnia 18 czerwca 2002r. Postanowieniem

z dnia 10 września 2010r. syg. akt XIV GC 143/10 pozew w tej sprawie wniesiony po śmierci powoda został odrzucony na mocy art.199§1pkt1kpc.

Sąd Rejonowy w S. postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2011r. syg. akt I Ns 962/10 stwierdził, że spadek po R. G. na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyły jego dzieci P. G. i K. R. w 1/2 części każde z nich.

Sąd Okręgowy wobec podniesienia przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powodów, w pierwszej kolejności zbadał jego skuteczność.

Zarówno wypłata na rzecz osoby nieuprawnionej, jak i dokonanie przelewu bez zlecenia posiadacza rachunku świadczą nie tylko o nienależyтым wykonaniu zobowiązania przez bank, lecz także o naruszeniu przez pracowników banku ogólnego obowiązku należytej staranności wobec każdej osoby, z którą nawiązują kontakt w ramach swojej działalności zawodowej. Obowiązek ten wynika z charakteru działalności oraz jej specyfiki związanej z dysponowaniem środkami pieniężnymi. Jego naruszenie stanowi winę w rozumieniu art. 415 k.c. W związku z powyższym roszczenie posiadacza rachunku bankowego o naprawienie szkody przedawnia się nie w terminie określonym w art. 731 k.c., a tylko w art. 442 § 1 k.c. (obecnie art. 442¹§ 1 k.c.) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2007r. V CSK 340/07, LEX nr 361459).

Dnia 10 sierpnia 2007r. weszła w życie ustawa z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80 poz.538), która uchyliła art.442kc o treści w §1: „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.” i dodała art. 442¹kc w brzmieniu: „roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę” (§1). Zgodnie z art.2 wyżej cytowanej ustawy: do roszczeń, o których mowa w art.1, powstałych przed dniem 10 sierpnia 2007r., a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepis art. 442¹kc.

Poza sporem jest, że roszczenie R. G., a następnie jego spadkobierców powstało przed dniem 10 sierpnia 2007r. Według przepisów dotychczasowych to jest według art. art.442 §1kc ulegało ono przedawnieniu najpóźniej z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Skoro zdarzenie, z którym powodowie wiążą swą szkodę miało miejsce w okresie od 21 czerwca 2002r. do 2 września 2002r., a pozew w niniejszej sprawie został wniesiony dnia 7 grudnia 2011r., to w przedmiotowej sprawie ma zastosowanie przepis art. 442¹§1kc.

Zgodnie z art. 120 § 1 zdanie pierwsze k.c., bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia wymagalności, w nauce prawa przyjmuje się natomiast, że oznacza ono stan, w którym wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności.

W rozpatrywanej sprawie jak ustalono, ojciec powodów wezwał pozwanego do wypłaty środków z jego rachunku bankowego składając reklamację w dniu 19 grudnia 2002r. A zatem w tej dacie wiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, iż jego i jego spadkobierców roszczenie uległo przedawnieniu z upływem trzech lat od tej daty to jest w dniu 19 grudnia 2005r. W chwili, więc wniesienia pozwu w niniejszej sprawie było ono przedawnione już od sześciu lat.

Po nowelizacji Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 1990r. (Dz. U. Nr 55, poz. 321) w orzecznictwie wyrażony został pogląd, że sąd może wyjątkowo nie uwzględnić upływu przedawnienia dochodzonego roszczenia, jeżeli podniesienie przez dłużnika zarzutu przedawnienia nastąpiło w okolicznościach objętych hipotezą art.5kc, tzn. nosi znamiona nadużycia prawa. Stosując powołany przepis trzeba mieć oczywiście na względzie jego szczególny charakter wynikający z użycia w nim klauzul generalnych. Z tej przyczyny dla oceny, czy podniesiony zarzut przedawnienia nie

nosi znamion nadużycia prawa, konieczne jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, przyczyn opóźnienia i jego nie nadmierności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2003r. I CKN 204/01 LEX nr 78814).

Powołanie się przez dłużnika na przedawnienie roszczenia jest działaniem w granicach prawa i zgodnym z prawem. Dłużnikowi, który podniósł zarzut przedawnienia można postawić zarzut naruszenia zasad współżycia społecznego tylko w wyjątkowych i rażących okolicznościach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2003r. V CK 399/02 LEX nr 175965).

Aby w danym wypadku można było przyjąć, że podniesienie zarzutu przedawnienia jest nie do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego, musi zostać w szczególności wykazane, iż beczynność wierzyciela w dochodzeniu roszczenia była usprawiedliwiona wyjątkowymi okolicznościami. Istotne znaczenie dla oceny zarzutu przedawnienia z punktu widzenia zasad współżycia społecznego może mieć zwłaszcza czas opóźnienia w dochodzeniu roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000r. III CKN 522/99, LEX nr 51563).

W rozpatrywanej sprawie ten czas opóźnienia w dochodzeniu roszczenia wynosi sześć lat. Nie można go w żadnym razie uznać za nieznaczny. Ojciec powodów zmarł dnia 25 czerwca 2010r. Brak jest zatem możliwości ustalenia przyczyn, z powodu, których swego roszczenia przez lata nie dochodził, a przypomniał sobie o nim dopiero w styczniu 2010r., kiedy to podjął z pozwanym w tej sprawie korespondencję. W ocenie Sądu, fakt dwuletniego aresztowania R. G. nie usprawiedliwia zaniechania dochodzenia przez niego roszczenia, bowiem na czas toczącego się przeciwko niemu postępowania karnego, postępowanie cywilne o zapłatę byłoby zawieszona, a termin przedawnienia zostałby przerwany. Nie usprawiedliwia też tego choroba ojca powodów rozpoznana w 2010r., bowiem jak wyżej wskazano właśnie w tym okresie podjął on korespondencję z pozwanym i w celu dochodzenia roszczenia (ale już przedawnionego) ustanowił pełnomocnika. Mając powyższe na uwadze oraz charakter tego roszczenia, w ocenie Sądu pozwanemu nie można postawić zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego, gdyż nawet w okolicznościach przedmiotowej sprawy podniesiony przez niego zarzut przedawnienia roszczenia nie nosi znamion nadużycia prawa. Jednocześnie wyjaśnienia wymaga, że w myśl art. 123 § 1 pkt 1 k.c. czynnością powodującą przerwanie biegu przedawnienia jest niewątpliwie wniesienie powództwa, ale jedynie wniesienie skuteczne. Za takie nie można natomiast uznać wniesienia w dniu 28 czerwca 2010r. powództwa w sprawie tut. Sądu syg. akt . XIV GC 143/10 po pierwsze, dlatego że nastąpiło to po śmierci R. G., a po drugie w okresie, gdy jego roszczenie było już od lat przedawnione.

Z tych wszystkich względów powództwo w niniejszej sprawie oddalono jako przedawnione.

Orzeczenie o kosztach procesu uzasadniają przepisy art.98kpc i §6pkt6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163 poz. 1348 ze zmianami).

W apelacji od tego wyroku powodowie zarzucali naruszenie art. 442¹ § 2 k.c. przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że ich roszczenie uległo przedawnieniu. Zarzucali również apelujący naruszenie art. 442¹ § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, iż R. G. składając reklamację miał wiedzę na temat osoby czy podmiotu odpowiedzialnego za naprawienie szkody. Naruszenie prawa materialnego, a to art. 5 k.c. nastąpiło także przez uwzględnienie zarzutu przedawnienia, mimo że z okoliczności sprawy wynikało, iż zarzut ten winien być potraktowany jako nadużycie prawa przez pozwanego. Apelujący zarzucali także nieprawidłowe zastosowanie art. 471, 120 i 455 k.c. do ustalenia początku biegu przedawnienia podczas gdy do ustalenia początku tego terminu winien zostać zastosowany wyłącznie art. 442¹ § 2 k.c. Nadto zarzucali powodowie niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia w szczególności nieustalenie okoliczności związanych z postępowaniem pozwanego wobec innych pokrzywdzonych w zakresie postępowań reklamacyjnych, a także nieustalenie okoliczności związanych z wstrzymaniem postępowania reklamacyjnego do czasu zakończenia toczących się postępowań karnych. Zarzucana sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegać miała natomiast na błędnym ustaleniu, że rachunek bankowy R. G. został zamknięty 19 kwietnia 2006r. z powodu nieprawidłowej obsługi tj. braku opłat podczas gdy prawidłowa analiza materiału dowodowego powinna prowadzić do uznania, że pozwana zamykając rachunek z

powodu nieprawidłowej obsługi przyznała się do błędnego prowadzenia rachunku, uznając tym samym swoją winę, co prowadziłoby również do przerwania biegu przedawnienia.

W oparciu o podniesione zarzuty domagali się powodowie zmiany wyroku i uwzględnienia powództwa w całości, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należy rozważyć zarzuty naruszenia prawa procesowego, co prowadzić miałyby do błędnych ustaleń okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia, a w szczególności dla oceny poprawności zastosowanych przepisów prawa materialnego regulujących kwestie przedawnienia.

Nie był uzasadniony zarzut sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Nie sposób podzielić twierdzeń powodów, że zawiadomienie o zamknięciu w dniu 19 kwietnia 2006r. rachunku bankowego R. G., „którego obsługa nie była prawidłowa” (k-23) utożsamiać można z przyznaniem pozwanego faktu zaistnienia nieprawidłowości w prowadzeniu tego rachunku. Jednoznacznie i wiarygodnie wyjaśniła użycie cytowanego sformułowania świadek A. O. (k- 612), na podstawie zeznań której Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, że zamknięcie rachunku bankowego R. G. spowodowane zostało brakiem dokonywania przez niego opłat za prowadzenie rachunku, a nie jakiegokolwiek rodzaju nieprawidłowościami w postępowaniu pozwanego.

Nie był również uzasadniony zarzut niewyjaśnienia istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, gdyż wbrew twierdzeniom powodów, okoliczności związane z załatwieniem reklamacji innych klientów pozwanego pozbawione były znaczenia przy rozstrzygnięciu niniejszego sporu. Według apelujących wnioskowane przez nich dowody służyć miały ustaleniu, że reklamacje innych pokrzywdzonych były pozytywnie załatwione, co tłumaczyć i usprawiedliwiać miało czekanie przez R. G. na równie pozytywne załatwienie jego reklamacji i wstrzymywanie się z realizacją jego roszczenia. Należy podnieść, że już z uzasadnienia wniosku dowodowego wynikało, że wstrzymywanie się R. G. z sądowym dochodzeniem roszczenia spowodowane być mogło co najwyżej pogłóskami, które do niego docierały o innych pozytywnie załatwionych reklamacjach. Gdyby bowiem było inaczej powodowie wskazałoby na konkretne przykłady uzasadniające przyjęcie przez ich ojca takiego stanowiska, a nie powoływałyby się na bliżej nieokreślone i prawdopodobne przypadki uwzględnienia reklamacji innych pokrzywdzonych. Wskazać również należy, że powodowie nie wykazali, że ich ojciec był osobą pokrzywdzoną w procedurze, który spowodował skierowanie szeregu aktów oskarżenia. W żadnej z tych spraw ani z treści zarzutów, ani ich uzasadnienia nie wynika aby R. G. określany był jako osoba pokrzywdzona. Porównywanie zatem pozycji R. G. z innymi, bliżej nie określonymi osobami, których reklamacje pozwany miał rzekomo uznać, nie mogło doprowadzić do ustalenia okoliczności usprawiedliwiających znaczne opóźnienie z wystąpieniem o zapłatę odszkodowania.

Nie był uzasadniony zarzut naruszenia art. 442¹ § 2 k.c. Przepis ten przewiduje 20 letni okres przedawnienia roszczenia, liczony od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia jeżeli szkoda wynika ze zbrodni lub występku. Słusznie zarzuca pozwany, że twierdzenia pozwu i wnioski dowodowe powodów nie zmierzały do wykazania okoliczności pozwalających na przypisanie pozwanemu odpowiedzialności za występkę osób, które oskarżono o wyprowadzenie z rachunku bankowego ojca powodów zgromadzonych tam środków. Należy zresztą podkreślić, że powodowie wskazywali, że w postępowaniu przygotowawczym do sfalszowania podpisu R. G. na dokumentach zlecenia przelewu przyznała się E. B.. Z kopii aktu oskarżenia przeciwko tej osobie nie wynika jednak aby taki zarzut został jej postawiony. Odpowiedzialność deliktowa pozwanego Banku oparta jest na przepisach art. 415 i 430 k.c., a zarzucane mu zawinione działanie polega na odpowiedzialności za nienależycie staranne działanie jego pracowników, które doprowadziło do wypłacenia środków z rachunku bankowego R. G. na podstawie zlecenie przelewu nie pochodzącego od posiadacza rachunku. Możliwość przypisania w tym zakresie deliktu bankowi uzasadniona została szczegółowo w powołanym przez Sąd Okręgowy wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2007r. w sprawie V CSK 340/07 (LEX nr 361459). Nie można jednak tego deliktu utożsamiać z przestępstwem, które popełniły osoby wypłacające w sposób nieuprawniony środki z lokaty R. G.. Dlatego słusznie uznał Sąd Okręgowy, że do oceny terminu przedawnienia roszczenia spadkobierców powoda

zastosowanie znajdzie art. 442¹ § 1 k.c. Przepis ten został prawidłowo zastosowany i poprawnie wyłożony przez Sąd Okręgowy wbrew zarzutom apelacji. W szczególności prawidłowo uznał Sąd Okręgowy, że R. G. uzyskał wiedzę o szkodzie, czyli o fakcie wypływu środków z jego rachunku bez jego zlecenia w momencie składania pozwanemu reklamacji. Nawet jeżeli przyjąć, iż w tym momencie mógł liczyć na uznanie jego reklamacji po wyjaśnieniu okoliczności dokonania przelewu, to już najdalej w momencie skierowania przeciwko niemu zarzutów, powodujących osadzenie do w tymczasowym areszcie uświadomiło mu, że dokonane z jego rachunku przelewy były wynikiem wypłacenia jego środków nieuprawnionej osobie. Nadto z dołączonych przez powodów fotokopii przesłuchania E. B. wynika, że owo przyznanie się przez nią do wytworzenia podpisu R. G. na zleceniach przelewu nastąpiło już 2003r. Okoliczności te pozwalają w pełni na podzielenie stanowiska Sądu Okręgowego o znacznym upływie trzyletniego okresu przedawnienia i uzasadniają również odmowę zastosowania art. 5 k.c. do oceny skuteczności podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia.

Zupełnie bezzasadny był zarzut naruszenia przepisów art. 471, 120 § 1 i 455 k.c., gdyż Sąd Okręgowy stosował do oceny terminu przedawnienia roszczenia powodów wyłącznie art. 442¹ § 1 k.c. , a nie przepisy dotyczące wyrządzenia szkody przy wykonywaniu zobowiązań (art. 471 k.c.). Okoliczności związane ze złożeniem przez R. G. reklamacji były uwzględniane przez Sąd Okręgowy jedynie w ramach ustaleń pozyskania przez niego wiedzy o powstaniu szkody, a chwila ta stanowi początek biegu przedawnienia przewidzianego w art. 442¹ § 1 k.c.

Wobec bezzasadności wszystkich zarzutów apelacji podlegała ona oddaleniu na mocy art. 385 k.c. .

Na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. zasądzono od powodów przegrywających w całości etap postępowania apelacyjnego koszty postępowania na rzecz pozwanego w wysokości wynagrodzenia pełnomocnika w postępowaniu apelacyjnym, będącego radcą prawnym